

Руденко Михайло Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент Київського
університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична
академія»
ORCID: 0009-0008-8983-9470

Деякі принципи адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності МВС України

Організація та діяльність органів внутрішніх справ України ґрунтуються на суворому дотриманні адміністративного та іншого законодавства, проте ключовим орієнтиром залишається принцип верховенства права, який передбачає ухвалення не лише законних, а й справедливих рішень. Засади справедливості у публічному адмініструванні спираються на принципи належного врядування та високі стандарти поведінки суб'єктів публічної влади у взаємодії з громадянами. У процесі реформування правоохоронної системи здійснено низку кроків щодо її наближення до європейських стандартів, зокрема створено Національну поліцію як орган виконавчої влади, орієнтований на захист прав і свобод людини та надання поліцейських послуг. Водночас удосконалено організаційну структуру та систему публічного адміністрування у сфері внутрішніх справ. Однак на практиці все ще зберігаються окремі недоліки управлінського характеру, що знижують ефективність діяльності підрозділів МВС. Тому подальший розвиток принципів адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування цього органу набуває особливого значення в умовах воєнного стану та нових безпекових викликів.

Міністерство внутрішніх справ України виступає центральним органом виконавчої влади, діяльність якого координується Кабінетом Міністрів і спрямовується на забезпечення належного рівня публічної безпеки та правопорядку. Воно є провідною інституцією у системі публічного адміністрування, що формує та реалізує державну політику у сферах охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та зміцнення правової безпеки держави. Основним завданням МВС є забезпечення громадського спокою, підтримання законності та створення безпечного середовища для суспільства. Важливою складовою його діяльності є організація захисту державного кордону, охорона суверенних прав України у виключній морській економічній зоні та забезпечення національної безпеки. Міністерство також виконує функції у сфері цивільного захисту, запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, організації рятувальних операцій та забезпечення пожежної й техногенної безпеки. Значну увагу приділено діяльності аварійно-рятувальних служб і розвитку гідрометеорологічного забезпечення для прогнозування ризиків. Окрім цього, МВС здійснює державну політику у сфері міграції, громадянства, реєстрації осіб і захисту прав біженців [1].

У спеціальних законах України встановлено засади організації та функціонування підрозділів і посадових (службових) осіб системи Міністерства внутрішніх справ України. Так, розділ 2 Закону України «Про Національну поліцію» визначає принципи діяльності поліції, серед яких основоположним є принцип верховенства права. Він означає, що права, свободи та гідність людини визнаються найвищою соціальною цінністю, а діяльність держави має бути спрямована на їх реалізацію та захист. Застосування цього принципу здійснюється з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, що забезпечує узгодженість національного правозастосування з міжнародними стандартами. Також закріплено принципи дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства та безперервності. Законність, як фундаментальний орієнтир діяльності поліції, передбачає дію виключно в межах компетенції, визначеної Конституцією та законами України, а виконання злочинних або явно незаконних наказів категорично заборонено [2].

Водночас Закон України «Про Національну гвардію України» визначає, що її діяльність ґрунтується на таких принципах, як верховенство права, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, позапартійність, законність, безперервність, відкритість для демократичного цивільного контролю, прозорість, відповідальність, централізоване керівництво та єдноначальність [3]. Подібні ідеї закладено й у Законі України «Про Державну прикордонну службу України», де серед провідних принципів виділено законність, повагу до прав і свобод людини, позапартійність, поєднання гласних і негласних методів діяльності, єдноначальність і колегіальність під час розробки важливих рішень, а також взаємодію з органами влади, місцевого самоврядування та громадськістю, що забезпечує відкритість до демократичного цивільного контролю [4]. Сукупність цих принципів формує концептуальну основу функціонування органів МВС, спрямовану на утвердження правової держави, публічної довіри та ефективного виконання безпекових функцій.

Цивільний захист в Україні базується на системі основоположних принципів, що відображають пріоритет захисту життя, здоров'я та власності громадян, гарантованих державою у поєднанні з дотриманням норм міжнародного гуманітарного права у воєнний час. Його здійснення ґрунтується на комплексному підході до вирішення завдань, пріоритетності рятувальних заходів і мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у межах економічно обґрунтованих можливостей. Організація управління у сфері цивільного захисту спирається на принципи централізації, єдноначальності, підпорядкованості та статутної дисципліни рятувальних служб. Важливе значення мають гласність і прозорість, що забезпечують відкритість інформації про стан цивільного захисту, а також персональна відповідальність посадових осіб за дотримання вимог законодавства та обґрунтований ризик, який покладає на керівників сил цивільного захисту

обов'язок гарантувати безпеку під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт [5].

Отже, організація та функціонування органів внутрішніх справ в Україні здійснюються на засадах верховенства права, законності, справедливості, відкритості та відповідальності, що відображає європейські стандарти публічного адміністрування у сфері безпеки. Їхня діяльність спрямована на забезпечення прав і свобод людини, підтримання громадського порядку, запобігання злочинності та реагування на надзвичайні ситуації. У процесі реформування створено систему, орієнтовану на ефективну взаємодію з громадянами, прозоре управління та демократичний контроль. Важливе значення має принцип централізованого керівництва та єдиначальності, що гарантує узгодженість дій і дисципліну в управлінні підрозділами. У сфері цивільного захисту акцент робиться на комплексному підході, мінімізації ризиків і пріоритетності рятувальних заходів. Підзвітність, прозорість і персональна відповідальність посадових осіб забезпечують належне виконання покладених повноважень. Сукупність цих засад формує цілісну систему публічного адміністрування у сфері внутрішніх справ, спрямовану на зміцнення правопорядку та безпеки громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 28 жовтня 2015 № 878 // *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/878-2015-%D0%BF>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 № 580-VIII // *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>.
3. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 № 876-VII // *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/876-18>.
4. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03 квітня 2003 № 661-IV // *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/661-15>.
5. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02 жовтня 2012 № 5403-VI // *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5403-17>.